

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3

Nr.

Wilno, dnia 9 października 1930 roku.

331.

Treść numeru:

II. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział. Str.

1. Dymisja ministra Zauniusa.-	I.	1.
2. Opinia p. Galwanauskasa o dumpingu sowieckim.-	"	1.
3. Wizyta lotników francuskich.-	"	1.
4. Spadek balonu polskiego na litewskim terytorjum.-	"	1.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

5. Projekt nowej ustawy o samorządach miejskich.-	III.	1.
K r o n i k a .		
6. Ogólnokrajowy zjazd biskupów.-	"	1.
7. Nowe budowle w Kownie.-	"	1.

VII. K Ł A J P E D A .

8. "Lietuvos Aidas" o memorandum ludowców.-	VII.	1.
9. "Lietuvos Zinios" o sprawach kłajpedzkich.-	"	1.
K r o n i k a .		
10. Pobór rekrutów w Kłajpedzie.-	"	2.
11. Przesiedlenie na fabryce celulozy w Kłajpedzie.-	"	2.
12. Oblicze przyszłego sejmiku kłajpedzkiego w ujęciu "Lietuvos Aidasa".-	"	2.

---ooOoo---

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

D y m i s j a m i n i s t r a Z a u n i u s a . Jak podaje PAT, minister spraw zagranicznych Litwy dr. Zaunius podał się dnia 8-go b.m. do dymisji. Dymisja jego została przyjęta. Krok p.Zauniusa nie był niespodziewany dla kół politycznych. Jeszcze podczas pobytu jego w Genewie, gdy stały się wiadome ustępstwa, które poczynił on na rzecz Niemców w stosunkach kłajpedzkich, podniosły się w Kownie przeciwko zmianie kursu politycznego wobec Niemców kłajpedzkich silne głosy protestu.

Jak dalece ustępstwa poczynione przez Zauniusa rządowi Rzeszy w sprawach kłajpedzkich, były zlekceważone przez rząd litewski, świadczy ~~przekazany~~ protest rządu niemieckiego przeciwko niedotrzymaniu przez rząd litewski zobowiązań, zaciągniętych przez Zauniusa w sprawach wolności wyborów do sejmiku kłajpedzkiego. Stanowisko d-ra Zauniusa, zachwiane przez silną opozycję wewnętrzną kraju przeciwko ustępstwom, poczynionym Niemcom, stało się widocznie niemożliwe do utrzymania, gdy rząd niemiecki postawił ministrowi litewskiemu formalny zarzut, że nie respektuje swoich zobowiązań, zaciągniętych w Genewie, gdyż rząd litewski zignorował przysiężenie ministra Zauniusa dane ministrowi Curtiusowi.

W tem oświeceniu dymisja d-ra Zauniusa, który uchodził za zwolennika filogermańskiej polityki, jest znamieniem zjawiskiem, świadczącym o nastrojach antyniemieckich na Litwie. W kołach politycznych twierdzą, że do obalenia Zauniusa przyczynił się w dużym stopniu gubernator kłajpedzki Merkis.-

O p i n j a p . G a l w a n a u s k a s a o d u m p i n g u s o - w i e c k i m . Prasa europejska twierdzi, że rząd sowiecki prowadzi dumping w różnych dziedzinach przemysłu tak zwanych państw burżuazyjnych, aby zniszczyć w ten sposób pewne gałęzie przemysłu, wywołać bezład socjalny i stworzyć warunki dla rewolucji socjalnej wśród państw. B. Galwanauskas ~~wyraża~~ oświadczył:"Przekonałem się, że opinja ta jest fałszywa. Jak wspominałem, dążąc do jaknajobfitszego otrzymania obcej waluty, rząd sowiecki, nie posiadając dostatecznego kapitału i długoterminowych kredytów dla stworzenia swego przemysłu zmuszona jest eksportować toż, co się daje. Ponieważ jest to kraj olbrzymi, ponieważ rząd sowiecki jest w tym kraju jedynym kupce -eksporterem, więc też ilość towarów, wrzuconego na ten czy inny rynek, jest wielka i niewątpliwie ten eksport sowiecki w pewnych dziedzinach produkcji obniża ceny, gdyż sprzedając w większej ilości, trudno utrzymać normalne, albo nawet wyższe ceny ponad ustalone w Europie przez różnych kupców i syndykaty. Sowiety zmuszone są towary swe sprzedawać taniej od cen, ustalonych przez te syndykaty. W gruncie rzeczy rząd sowiecki jest zainteresowany w utrzymaniu maksimum waluty, za to też sam cierpi z powodu spadku cen.-

W i z y t a l o t n i k ó w f r a n c u s k i c h . Dnia 2-go b.m. dwaj lotnicy francuscy, kpt. M.Bulet i M.Lalouette, na samolocie "Farman" wylądowali na lotnisku kowieńskim. Dnia 3-go października bawili oni w Kownie, odwiedzając między innymi urzędy wojskowe, w sobotę zaś wczesnym rankiem wylecieli do Paryża. Dokonali oni lotu z Paryża do Persji i stamtąd prze Eukareszt-Kowno udali się z powrotem do Francji.-

S p a d e k b a l o n u p o l s k i e g o n a l i t e w s k i e m t e r y t o r j u m . Dnia 5-go b.m. koło miasteczka Żemojtkiemie pow.Wilkomierskiego spadł polski balon wojskowy "Lwów". Lecieli w nim dwaj lotnicy wojenni: kpt.Marjan Farczewski i por.Antoni Sztencel. Jeden z nich był uzbrojony w Lauser, drugi - bez broni. Znaleziono przy nich dokumenty i 34 mapy. Opuszczając się, obaj oficerowie spadli i zranili się. Podczas badania wyjaśnili oni, że lecieli z Wilna do Grodna, zbłądzili jednak i z powodu dżdżu i ciemności, zmuszeni byli lądować.-

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Projekt nowej ustawy o samorządach miejskich.

Dnia 3-go b.m. odbyło się kolejne posiedzenie zarządu Związku miast i miasteczek Litwy. Obrady dotyczyły głównie projektu nowej ustawy o samorządach miejskich.

Ponieważ redakcja tego projektu nie została jeszcze ostatecznie ustalona, zarząd nie rozważał jego poszczególnych paragrafów, poprzestając na wypowiedzeniu się co do kilku zasadniczych zmian, przewidzianych w nowym projekcie.

W sprawie podziału miast na 2 kategorie - z prawami powiatowymi i gminnymi - zarząd wyraził życzenie, aby miejskie organy samorządowe były uwolnione od kontroli zarządów powiatowych i podlegały bezpośrednio ministrowi spraw wewnętrznych oraz radzie samorządowej. W skład tej rady, oprócz członków, mianowanych przez rząd, weszliby również przedstawiciele Związku miast i miasteczek. Między radą samorządową i poszczególnymi samorządami miejskimi mogliby pośredniczyć naczelnicy powiatów.

Co się tyczy prawa wyborczego, zarząd Związku uznał za możliwą do przyjęcia zmianę, iż w wyborach radnych mają prawo brać udział wszyscy obywatele litewscy, którzy ukończyli 24 lata i mieszkają w mieście nie mniej, niż 1 rok. Prawo obioru na radnego należałoby natomiast przyznać osobom, które ukończyły 26 lat oraz tylko od nich wymagać posiadania w słowie i na piśmie języka państwowego. Wszelki inny cenzus należałoby usunąć.

W dalszym ciągu uznano za słuszne zatwierdzanie burmistrzów przez rząd. Uznano natomiast, iż zastępcy burmistrzów oraz członkowie zarządów miejskich nie potrzebują zatwierdzenia rządu, gdyż w praktyce mogłoby to wytworzyć niepotrzebne komplikacje. Uznano również za niepożądane, aby rady miejskie obierały 3 kandydatów na stanowisko burmistrza. Z 3 kandydatów rząd jednego mianowałby burmistrzem, drugiego zastępcą i trzeciego - członkiem zarządu. Wystarczyłoby w tym wypadku, aby rząd wyznaczył tylko burmistrza.

Znaczna różnica zdań wytworzyła się przy rozważaniu sprawy organizacji organów wykonawczych samorządów miejskich. Część członków zarządu Związku wypowiedziała się za tem, aby organy wykonawcze były tworzone na zasadzie kolegialności, to znaczy, aby zarządy miejskie były odpowiedzialne za całość pracy. Inni natomiast wyrazili zdanie, iż całokształtem działalności samorządów miejskich winni kierować burmistrzowie i oni też mają ponosić odpowiedzialność za wyniki pracy. Organem doradczym, w pracy burmistrzów mógłby być konwent senjorów.

Wreszcie w sprawie zatwierdzania budżetów oraz etatów samorządowych jednogłośnie uznano, iż prawo to przysługiwać winno radom miejskim.

Po ostatecznem zredagowaniu projektu nowej ustawy o samorządach, zarząd zamierza zwołać ogólny zjazd przedstawicieli Związku celem szczegółowego rozważenia projektu.-

Ogólnokrajowy zjazd biskupów. Dnia 6-go b.m. został otwarty w Kownie ogólnokrajowy zjazd biskupów. Na zjazd przybył i uczestników jego powitał nuncjusz papieski Bartoloni. Na zjeździe ma być ponownie rozważona kwestja zamknięcia organizacji katolickich w szkołach, tudzież kwestja stosunku duchowieństwa do rządu. Poza tem zjazd poruszy również kwestję pociągnięcia do odpowiedzialności biskupa Rejnisa i księdza Krupawicziusa za gitację.-

Nowe budowle w Kownie. Ministerstwo sprawiedliwości projektuje budowę nowego więzienia w Kownie. Koszta budowy wyniosą kilka milionów lt. Poza tem w Kownie przystąpiono do budowy gmachu nowego gimnazjum hebrajskiego, który ma stać się kosztem miliona litów.-

VII. K Ł A J P E D A .

"Lietuvos Aidas" o memorandum ludowców.

"Lietuvos Aidas" Nr.227 z dn.6.X.1930 r.

Obecni opozycjoniści litewscy, którzy będąc u władzy doprowadzili nasz kraj do takiej konwencji kłajpedzkiej, jaką mamy i którzy ratyfikowali ją, - dzisiaj potępiają rząd za to, że trzyma się on ratyfikowanego przez nich układu. Mówimy, o memorandum centralnego komitetu związku ludowców, doręczonem prezesowi ministrów. Przedewszystkiem należy zauważyć, że autorzy memorandum wykazują brak orientacji w konwencji kraju Kłajpedzkiego, utrzymując, że ani Niemcy ani Liga Narodów, ani sygnatarjusze, nie mają prawa interwencji w sprawach kłajpedzkich. Dobrzeby było, gdyby prawa tego nie mieli. Wszelako art.17 konwencji orzeka, iż układające się kraje oświadczają, że każdy członek Rady Ligi Narodów ma prawo zwrócić uwagę Rady na złamanie każdego z postanowień tej konwencji. A więc Niemcy, będąc członkiem Rady Ligi Narodów, mają prawo interwencji. A jeżeli tak jest, to po co kierownicy związku ludowców wprowadzają w błąd społeczeństwo i głoszą nieprawdę? P.Žaktauskas, członek związku ludowców, powinien dobrze znać konwencję kłajpedzką i art.17, ponieważ przez pewien czas był gubernatorem Kłajpedy. Czy nie lepiej byłoby, gdyby autorzy memorandum ~~zapytali~~ zasięgnęli jego zdania "ma czy nie ma" przed podaniem do wiadomości publicznej swego testimonium pauperitatis. Rada Ligi Narodów i jej członkowie "mają" o wiele więcej, niż głosi koniec art.17-go, mianowicie - z Ligi Narodów skarga kłajpedzka może trafić do stałego Sądu Międzynarodowego, którego orzeczenie będzie bezapelacyjne i będzie miało moc i wartość orzeczenia, wypływającego z mocy art.13 paktu Ligi Narodów.

Obecnie ludowcy mówią, iż są głęboko poruszeni z powodu ustępstw, poczynionych Niemcom, gdyż ustępstwa te stwarzają niebezpieczeństwo dla przynależności kraju Kłajpedzkiego do Litwy. Dawniej jednak, gdy byli oni panami hałaśliwego sejmu, nie czuli ani poruszenia, ani niebezpieczeństwa dla Kłajpedy, zgadzając się na wszystko, co sygnatarjusze podsuwali do podpisu. Wtedy był czas zgodzić się albo niezgodzić z projektem konwencji, a nie teraz twierdzić, że Rada Ligi Narodów nie ma prawa interwencji.

Obecna opozycja, która stworzyła konwencję kłajpedzką, ignoruje jej art.17, jakgdyby chcąc, aby i rząd ignorował go. Przecież w okresie sejmowym przywódcy partyj uczyli, że pod presją obcych będziemy podpisywali układy, a później nie będziemy ich wykonywali. Przecież polityka jest taką rzeczą, gdzie zawsze różnie się można wykręcać od zobowiązań. Szkoda, że ludowcy nie pokazują takiej przebiegłej drogi, chociaż my w nią nie wierzymy.

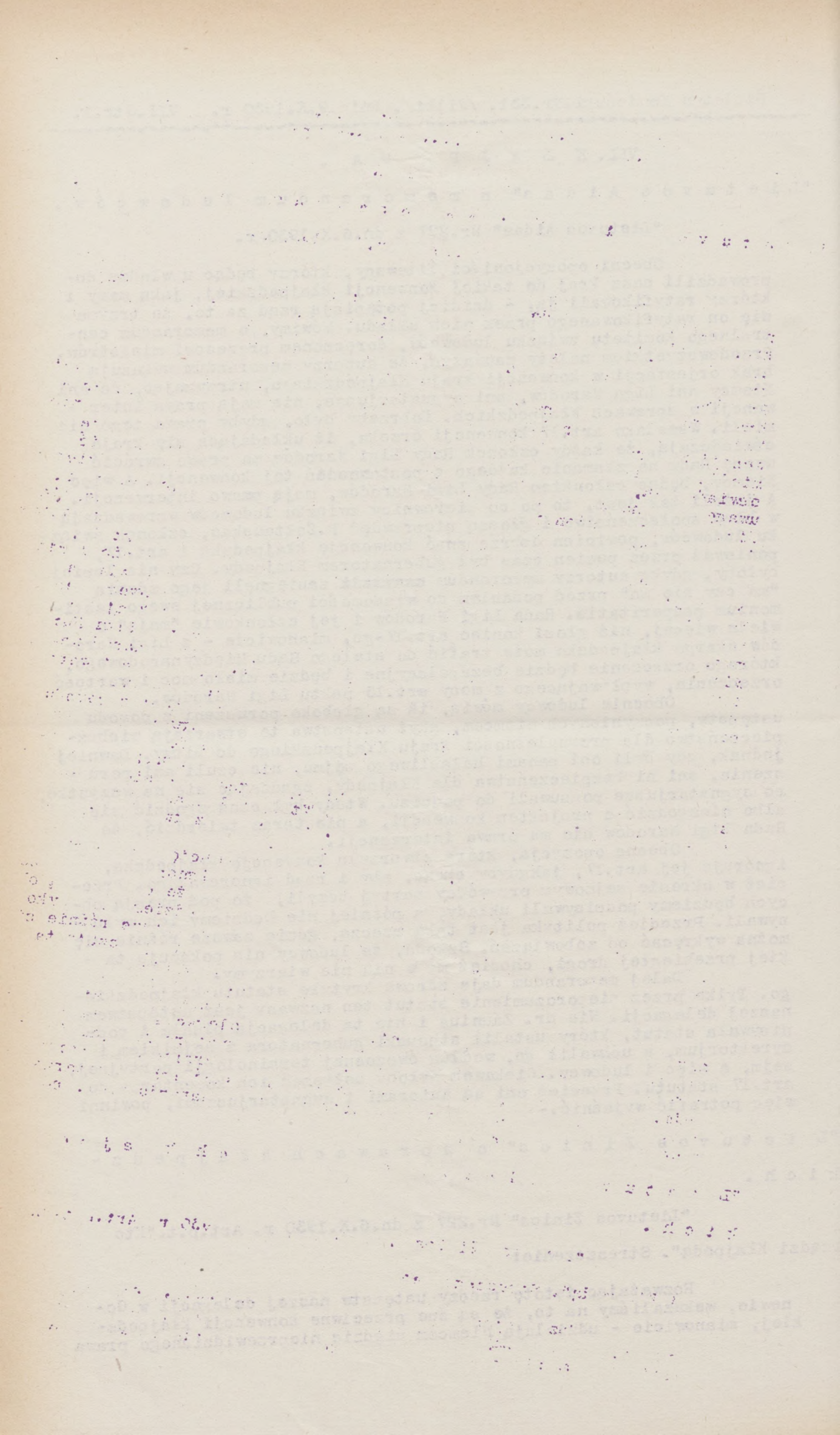
Dalej memorandum daje zdrową krytykę statutu kłajpedzkiego. Tylko przez nieporozumienie statut ten nazwany jest ustępstwem naszej delegacji. Nie dr. Zaunius i nie ta delegacja pisała i podpisywała statut, który ustalił stosunki gubernatora z sejmikiem i dyrektorem, a uchwalił go, według ówczesnej terminologii partyjnej, sejm, a więc i ludowcy. Ciekawym byłoby usłyszeć ich komentarze do art.17 statutu. Przecież oni są autorami i sygnatarjuszami, powinni więc potrafić wyjaśnić.-

"Lietuvos Žinios" o sprawach kłajpedzkich.

"Lietuvos Žinios" Nr.227 z dn.6.X.1930 r. Art.p.t."Kto

radzi Kłajpedą". Streszczenie

Rozważając istotę rzedzy ustępstw naszej delegacji w Genuwie, wskazaliśmy na to, że są one przeciwne konwencji kłajpedzkiej, mianowicie - udzielają Niemcom nigdzie nieprzewidzianego prawa

wtrącania się do wewnętrznych spraw sąsiedniego państwa. Nie koniec na tem. Ustępstwa te zupełnie wypaczają zasady autonomji Kłajpedy i w ten sposób burzą cały ustroj prawny kraju Kłajpedzkiego.

Według postanowień konwencji, autonomję kraju Kłajpedzkiego kontroluje jedynie państwo litewskie. Jeżeli inne, podpisane na konwencji państwa, mają wątpliwości co do ~~wykonawania~~ prawa wykonawania przez Litwę kontroli, mogą odwołać się do pośrednictwa Rady Ligi Narodów, lub do decyzji Trybunału w Hadze. Wszelako pod żadnym względem nie mogą udzielać rządowi litewskiemu wskazówek, albo wystawiać wprost żądania co do wykonywania kontroli przez rząd litewski. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż kraj Kłajpedzki nie jest kondominium symantaryjusz, czem był do podpisania konwencji, lecz integralną częścią republiki litewskiej.

Cóż obecnie się okazuje? Niemcy, które na mocy traktatu wersalskiego uroczyście wyrzekły się kraju Kłajpedzkiego na rzecz sprzymierzonych, które po powstaniu Kłajpedy w roku 1923 wyraziły swe zupełne niezainteresowanie losem Kłajpedy, które przy tworzeniu konwencji nie były wciągnięte nawet do liczby jej gwarantów, otrzymują nieprzysługujące im prawo wtrącania się w sprawy kłajpedzkie, inaczej - wewnętrzne sprawy Litwy i wskazywania, jak należy postępować przy wykonywaniu kontroli autonomji kraju, słowem - otrzymują prawo udziału w sprawowaniu rządów nad Kłajpedą.-

P o b ó r r e k r u t ó w w K ł a j p e d z i e . Dnia 4-go b.m. w Kłajpedzie rozpoczął się pobór rekrutów, który trwał do 9-go b.m.

P r z e s i l e n i e n a f a b r y c e c e l u l o z y w K ł a j p e d z i e . Kłajpedzka fabryka celulozy miała ponownie rozpocząć pracę od dnia 6-go b.m., robotnicy jednak nie zgodzili się na zmniejszenie opłaty i obecnie fabryka prowadzi z nimi rokowania.-

O b l i c z e p r z y s z ł e g o s e j m i k u k ł a j p e d z k i e g o w u j ę c i u "L i e t u v o s A i d a s a". W Nrze 225 "Lietuvos Aidas" pisze, że takiej agitacji wyborczej w Kłajpedzie jak w roku bieżącym, nigdy jeszcze nie było. Litwinom dodaje nadziei szereg wieców z pomyślnym wynikiem. Niemcy przewidują wielką porażkę i usiłują obronić stare pozycje. Samo miasto Kłajpeda nie odczuwa tej przedwyborczej atmosfery, gdyż cała walka wyborcza została przeniesiona na prowincję. Z wieców i usposobienia wyborców wyjaśnia się, że oblicze i prace przyszłego sejmiku będą nieco inne. Stosunek wyborców do partji litewskich wykazuje coraz większe zaufanie i oddanie.

Przyczyn zmniejszenia się ~~znaczenia~~ znaczenia "Landwirtschaftspartei" i "Volkspartei" jest kilka. Jedną z przyczyn, z powodu której nawet Litwini oddawali swe głosy na listy niemieckie, była ta, iż w ten sposób spodziewali się oni zaskarbić łaski Niemiec w tym celu, aby Niemcy za wybranie litewskiego sejmiku nie stawiali przeszkód w postaci ceł do eksportowania produktów rolnych do Niemiec. Pędząc u władzy, partje te nie wykazały znacniejszego wpływu na niemiecką politykę celną w stosunku do Kłajpedy. Po podniesieniu w Niemczech cła na produkty mleczne, włościanie przekonali się, że rządy tych niemieckich partji nie mają znaczenia w podobnych sprawach. Ludzie powoli przekonali się, że jedynie wysiłki rządu centralnego mogą zapewnić im lepsze jutro i z tego powodu przededniu wyborów do sejmiku wielu z nich postanowiło oddać swe głosy na listy litewskie. Tak samo ważnym obiektem agitacji dla Litwinów jest kwestja przerachowania. Wielkie partje, wydając ustawę o przerachowaniu, korzystną dla wierzycieli, wywołały nienawiść w większości włościan, którzy demonstracyjnie zwracali się do gubernatora, stawiając swe veto. Posłowie litewscy, broniąc w sejmiku włościan, wydali się im lepszymi opiekunami, niż posłowie, wybrani przez nich. Spisów litewskich do sejmiku jest 6-8. Mają się one zablokować w dwa, może 3 bloki. Chociaż trudno jest odgadnąć liczbę posłów litewskich w przyszłym sejmiku, lecz można się spodziewać, że wyniesie ona od 6 do 9 mandatów.-

